

فلسفه و بحران کرونا

گردآوری مقدمه تفصیلی از:

حمیدرضا آیت‌اللهی

www.ketab.ir

مرکز ملی فضای مجازی
انشارات پژوهشگاه فضای مجازی

انشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: فلسفه و بحران کرونا

گردآوری و مقدمه تفصیلی از: دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی
دانشگاه امام صادق علیه السلام و پژوهشگاه فضای مجازی
مجموعه آرا، ویراستار و طراح جلد: محمد روشنی
نمایشگاه و ناظر نسخه‌پردازی و چاپ: رضا دیبا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۳۲۰/۰۰۰ ریال

مهره سارگرم: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۱-۸۲۱-۱

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان فلسطین و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۳۲
تلفن: ۶۶۹۷۱۱۲

فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ • کد پستی: ۳۶۸۰۰۰ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

فروشگاه اینترنتی: www.ketabesadiq.ir E-mail: pub@is.ac.ir

سرشناسه: آیت‌اللهی، حمیدرضا، ۱۳۸۸ -

عنوان و نام پدیدآور: فلسفه و بحران کرونا/ گردآوری و مقدمه تفصیلی از: حمیدرضا آیت‌اللهی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲۱۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۲۷-۸

موضوع: کروناویروس‌ها - مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: بیماری‌ها - فلسفه - مقاله‌ها و خطابه‌ها

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده‌بندی کنگره: QR ۳۹۹

رده‌بندی دیویی: ۵۷۹/۲۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۶۲۰۶۹۶۴

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۷	سخن: ناشر.....
۹	پیش‌گفتا: چگونگی فلسفه‌ورزی درباره بحران کرونا.....
۱۵	مقدمه: مسئله فلسفی پیش از هرگونه فلسفه‌ورزی.....
۲۷	فصل اول: کرونا و ادراک فلسفی (نمایشنامه تحلیلی در ۵ پرده).....
	دکتر حسن پشیر
	فصل دوم: کرونا مجالی برای تفکر فلسفی: تعیین گستره بازی بود و نمود در دانش ایزکتیو و سوپراکتیو.....
۶۷	علی سنایی
۸۷	فصل سوم: چالش کرونا و برجسته‌سازی پرسش‌های عمیق فلسفی.....
	سید جمال‌الدین غریبی
۹۹	فصل چهارم: بحران کرونا و مواجهه با مرگ فلسفه.....
	روح‌الله مهدی
۱۱۱	فصل پنجم: تحلیل هیدگری از تأثیر ویروس کووید ۱۹: همچون اشاره به «رض-بودن».....
	رحیم‌رضا آیت‌اللهی
۱۳۱	فصل ششم: کرونا و مطالعات علم و فناوری: چگونه یک غیرانسان جهان را تغییر داد؟.....
	رحیم‌رضا آیت‌اللهی
۱۴۱	فصل هفتم: بحران کرونا: بستری برای بازنگری در مسئله علم و دین از منظر «دین عامیانه».....
	محمد مهدی قلاح
۱۶۱	فصل هشتم: فعل خداوند و بلای کرونا.....
	حمیدرضا آیت‌اللهی
۱۷۱	فصل نهم: کرونا: علم یا دعا؟.....
	غلامرضا ذکیانی

فصل دهم: توصیه‌های رواقی برای روزگارِ کرونایی ۱۸۹

سیدنا عثمان بن عفان

فصل یازدهم: تأملاتی درباره چالش‌های اخلاقی بحران ویروس کرونا ۱۹۵

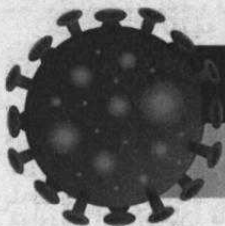
دکتر محمدحسین مظفری

فصل دوازدهم: «شروع» مواجهه با ویروس کرونا کجاست؟ ۲۰۳

دکتر محمدحسین مظفری

نمایه ۲۱۱

www.ketab.ir

فلسفه و بحران کرونا

پیش گفتار

چگونگی فلسفه‌ورزی درباره بحران کرونا

در جامعه ما، اغلب فعالیت‌های فلسفی حول بازگو کردن دیدگاه‌های فیلسوفان، بدون تحلیل و مقایسه و ارزیابی آنهاست. دانشجویان نیز فلسفه را جز بازگویی اندیشه فیلسوفان معروف نمی‌دانند. این مسأله تنها ناظر به فلسفه غرب نیست بلکه در فلسفه اسلامی نیز جریان آموختن و اموزاندن فلسفه این‌گونه است. حتی در شاخه‌های تخصصی فلسفه نیز عادت بر این بوده است که دیدگاه‌های اندیشمندان آن شاخه‌ها اعم از فلسفه علم، فلسفه هنر، فلسفه سیاست فلسفه دین و غیره بازگویی می‌شده است. درحالی‌که دیدگاه‌های فیلسوفان برای آن است که بر نظر آنها مشق کنیم و خود با اندیشه‌ورزی و تکاپوی فکری قدرت فلسفه‌ورزی را بیابیم و بتوانیم تأثیرگذاری‌های متفاوتی را از اندیشه‌های خودمان ارائه کنیم. این کار هر چند به‌سختی انجام خواهد بود ولی رفته‌رفته رویکرد ما به فلسفه حل مسائلی نو به نوعی خواهد بود که در دایره فلسفه یک به یک نمایان می‌شود. معضل بزرگ یادگرفتن فلسفه در جامعه ما این است که موقعیتی را نمی‌یابیم که در آن بتوانیم آموخته‌های خود را عرضه کنیم مگر آن‌که خود معلمی بشویم و این تکرار را برای کسانی دیگر انجام دهیم. نهایتاً احساس بیهودگی جوانان ما را کلافه می‌کند.

اما اگر استادان ما به دانشجویان کمک کنند که خود مدتی را با کلنجارهای ذهنی فلسفه‌ورزی کنند و جسارت فراتر رفتن از چارچوب‌های کلیشه‌ای فیلسوفان پیشین داشته باشند و با تبیین و ارزیابی و تحلیل سخنان فیلسوفان پیشین توانایی تفکر عمیق

فلسفی را رفته رفته به دست آورند، سرشار از نشاط فلسفی خواهند شد و اثرگذاری خود را در جامعه به خوبی خواهند دید و روزه‌روز مصمم‌تر می‌شوند تا در این وادی گسترده کنکاش کرده و به خلاقیت بپردازند.

در زمانی، فلسفه از دایره معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی و متافیزیک پا بیرون گذاشت و اندیشمندان مشاهده کردند که در حوزه‌هایی مثل اخلاق، علم، هنر، سیاست و ... می‌توانند فلسفه‌ورزی کنند. آن‌ها همچنین دیدند ضرورت دارد درباره آن حوزه‌ها به فلسفیدن بپردازند تا شاخه‌های دیگر علمی را از بی‌بنیادی و سطحی بودن درآورند. از آن زمان، فلسفه توانست قدرت خود را برای حضور در اغلب اندیشه‌های بشری به رخ بکشد. بدیهی است کسانی می‌توانند از قالب‌های پیشین گذر کنند که بیندیشند و مسائل مخاف را دریابند و بتوانند با توان فلسفی‌شان مسائل دیگر شاخه‌های معرفت بشری را حل کنند. با این جسارت توانستند بسیاری از فعالیت‌های بشری را در تجزیه و تحلیل، بسط و انقباض، حل مسائل ریشه‌دارشان یاری کنند. این‌گونه بود که روزه‌روز نیاز به فلسفیدن در اغلب حوزه‌های دانشی بشر و فعالیت‌های او آشکارتر شد.

به همین جهت می‌توان مشاهده کرد که بسط فلسفه در سطوح مختلف فعالیت بشری، و درگیر کردن سایر شاخه‌های علوم و معارف بشری با فلسفه، مدتی است یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های فلسفی گردیده است. بسط فلسفیدن در تمام شاخه‌های علوم ضرورتی غیرقابل انکار پیدا کرده است. فیلسوفان بسیاری سعی کرده‌اند آثار فلسفی ارزشمندی در مسائلی همچون فلسفه فوتبال، فلسفه بازی، فلسفه سینما، فلسفه فضای مجازی و بسیاری دیگر از این نوع فعالیت‌ها که تا به حال خید دور از فلسفه به نظر می‌رسند به وجود بیاورند و این مسائل را از منظر فلسفی بخرند.

اندیشمندان بر آن هستند که هرگونه پدیده جدیدی را از جهات مختلف بررسی کنند و یا پیشاپیش به معضلات جدیدی که در اثر آن پدیده رخ می‌دهد از منظر علوم گوناگون پاسخ مناسبی ارائه کنند. به این جهت است که نقش تأثیرگذار علوم و معارف مختلف بشری برای مواجهه با مسائل نو به نوبه عالم، عیان می‌گردد. فلسفه نیز از این معارف بشری به دور نیست و باید حضور خود را در مواجهه با مسائل نوپدید نشان دهد. فلسفه باید نشان دهد چگونه می‌تواند ابعاد فلسفی معضل جدید را شناسایی کند

و برای آن تجزیه و تحلیل فلسفی انجام دهد.

ظهور ویروس کووید ۱۹ و سرعت و وحشت همه‌گیری آن بشر را با یک تکان شدید و سردرگمی فزاینده‌ای مواجه ساخت. ده‌ها سال است که بشر با چنین مسئله جهانی مواجه نشده است و به یکباره در بهت شرایط جدید به وجود آمده، ناگزیر شده است یک بسیج همگانی و تلاش جهانی را برای مواجهه با این پدیده تدارک ببیند. بحران عالم‌گیری که صرفاً مربوط به بخشی و یا جنبه‌ای از حیات آدمی نیست و در نتیجه احوال، بحران کرونا او را به تلاش برای بررسی آن از تمامی ابعاد علوم و معارف آری نموده است. به نظر می‌رسد در شرایط بحرانی باید صرفاً تلاش نمود تا با علوم پیش‌از این بحران را فرونشاند. اما از آنجا که برای فرونشاندن بحران صرفاً برخی شاخه‌های علمی باید در خط مقدم مبارزه با آن باشند، سایر متفکران که نمی‌توانند در خط مقدم حضور پیدا کنند باید بیکار ننشسته و سایر ابعاد بحران را متناسب با شاخه‌های علمی خودشان بررسی کنند و لاقیت نظریه‌پردازی را به منصفه ظهور بگذارند.

اما، چون بحران کرونا چالش عمیق در نگاه بنیادین بشر به وجود آورده و می‌آورد، لذا ضرورت دارد فرهیختگانی که می‌توانند به تجزیه و تحلیل این نگاه بنیادین بپردازند پا پیش گذاشته و این پدیده عجیب را از منظر فلسفی بررسی کنند. ما اهالی فلسفه در این دوران، به‌جای درگیر شدن در سایر مسائل، باید بیندیشیم که چگونه می‌توان درباره این بحران فلسفه‌ورزی کرد. نهادهای رسمی فاعل فلسفه در این دوران تعطیل شده‌اند نمی‌توانند تحرکی در این زمینه داشته باشند و نمی‌توانند بسیاری از فعالان فلسفی را به صورت‌های گوناگون به فلسفه‌ورزی در این زمینه ترغیب کنند با آثار ارزشمندی از دیدگاه‌های مختلف فلسفی به جامعه فکری‌مان عرضه کنند. همین جهت شخصاً دست به کار شدم و چنین جنبش فلسفی را پیشنهاد دادم تا معطایان فلسفه خود را مؤثر دانسته و در این باره اندیشه‌ورزی کنند. فراخوانی را تهیه کردم و از علاقه‌مندان خواستم که مقالاتی را در این زمینه تدوین کنند تا مجموعه آن‌ها را در یک کتاب منتشر کنیم. خوشبختانه نتایج ارزشمندی از این اقدام به دست آمد که برخی از آن‌ها عبارتند از:

۱. پیش‌فرضی خمودکننده‌ای در میان علاقمندان فلسفی مطرح بود که فلسفیدن منحصر به ارائه آراء فیلسوفان است. این جنبش توانست ضعف این پیش‌فرض را نشان دهد.